

Pro Helvetia s'engascha vinavant per la litteratura rumantscha

(cp) Pro Helvetia e l'Uffizi federal da cultura valiteschan sco excellenta la lavur prestada da la Chasa Editura Rumantscha. Domaduas instituziuns èn persvadidas ch'i dovra ina chasa editura professiunala, independenta e finanziada adequatamain per edir publicaziuns rumantschas. Sche las premissas qualitativas e furmalas èn ademplitas vegn la fundaziun svizra da cultura Pro Helvetia a sustegnair vinavant tant la Chasa Editura Rumantscha cun subsidis da stampa per projects d'ediziun sco er auturas ed auturs rumantschs cun subsidis per realisar ovras. Quai ha Pro Helvetia communitgà er a la Lia Rumantscha ed al chantun Grischun.

Igl era gia cler tar la fundaziun da la Chasa Editura Rumantscha che la promozion da las chasas edituras vegnia transferida cun la nova lescha per promover la cultura a partir dal 2012 a l'Uffizi federal da cultura. Per tuttina pussibilitar la creaziun da la Chasa Editura Rumantscha ha Pro Helvetia offrì quella giada da finanziar in terz da la chasa editura durant la fasa iniciala da trais onns en il senn d'in subsidis transitoric.

OPINIUNS

Alla Ligia Romantscha

Replica sin il scriver dils 11-01-13 «Currellas e nunverdads»: quei vulein nus laschar alla Ligia Romantscha. Pli impurtonts fuss igl extendiu artechel digl anteriur cussegl editorial della CER cumpariu ils 08-01-2013 en LQ. Cheu scrivivan dunnas ed umens che san tgei che litteratura ei. Ei scrivivan denter auter encunter la politica culturala della LR: «Fatg è ch'i na manca ils raps, mabain l'interesser per la litteratura rumantscha.» E sereferend alla fin decretada per la CER (Chasa Editura Rumantscha, sil plaun editorial zarzei che funcziunava finalmein): «Il management da la LR s'empipa da l'editura, da sia lavur, da la CER e da la litteratura rumantscha.»

Tgei rispunda la LR? Directamein nuot. Quei che la LR ha da dir ein generalitads elasticas («la LR s'engascha er en avegnir...» e «... è persvasa da la necessitad d'ina chasa editura...»). Ella plaidda schizun d'ina «finanziaziun da basa per la cuntinuaziun da la CER». Mo en tgei relaziun stess quella «finanziaziun da basa» culs 150 000 francs ad onn e la piazza da silmeins 50% per l'editurA tenor la proposta digl anteriur cussegl editorial?

Tgei politica de cultura e litteratura che la LR ha el tgau ei buca clar – ni forsa era mo memia clar. *Ursicin G. G. Derungs*

NOVITADS WWW.RTR.CH

Tschertgà nov manader per il «da casa val Lumnezia»

La chasa d'attempads e tgira da la Lumnezia, il «da casa Lumnezia», tschertga in nov manader. *Curdin Casaulta* ha demissionà suenter trais onns al timun – quai per motivs da sanadad, ha ditg *Robert Albin*, il president da la cumissiun da manaschi. Il nov manader da la chasa d'attempads e tgira da la Lumnezia vegn tschertgà per l'entschatta d'avrigl. Sin il nov manader spetg'ina infrastruttura moderna. La nova chasa da tgira en Lumnezia è vegnida inaugurada avant dus mais.

Samignun: Situaziun da segundas abitaziuns è intscherta

Er la vischnanca da Samignun na po betg pli fabrigar segundas abitaziuns. Tenor in glista publitgada dal chantun ha Samignun ina cumpart da 50% segundas abitaziuns. Il brisant da quels 50% è che 45% da quellas abitaziuns en economisadas, vul dir abitaziuns che vegnan messas a disposiziun per il turissem en furma d'aparthotels u singulas abitaziuns da vacanzas.

Quella glista è dentant mo provisori-ca. Pir suenter ch'il parlament ha stgaffi la lescha po il chantun publitgar la glista definitiva. Las schanzas èn uschia per Samignun anc bunas che quai sa midia.

Bregaglia: Na a collavuraziun cun la scola da Chiavenna

La radunanza communal da Bregaglia ha decis cun 53 cunter 39 vuschs ed 1 abstenziun da refusar la collavuraziun sur cunfin cun la scola da Chiavenna. Cun questa decisiun è il project definitivamain giud maisa. Previs era ch'ils abitants da la Bregaglia pon trametter lur uffants da trais onns voluntarmain en la scolina a Chiavenna. Persuenter avessan ils scolars talians pudì visitar la scola reala en la Bregaglia.

Armada ha cumenzà il servetsch al FEM

L'armada svizra ha cumenzà cun il servetsch en connex cun il Forum mundial

d'economia (FEM) en favur dal chantun Grischun. Actualmain èn radund 1000 schuldads en acziun. Els sajan vid lavurs da preparaziun e lavurs da construir per ils secturs segirtad, logistica e sustegn da la direcziun, ha communitgà il Departament federal da defensiu, protecziun da la populaziun e sport (VBS). Sco ils onns passads pon vegnir engaschads maximalmain 5000 schuldads al FEM a Tavau ch'ha lieu dals 23 en fin ils 27 da schaner.

Bunas prognosas per iniziativa da raffaders

Aves il pievel svizzer da decider oz davart l'iniziativa da raffaders, l'uschenumnada «Abzocker-Initiative», dess quai in gea. Quai mussa ina retschertga represchentativa da l'institut demoscopic Iso-public, fatga per incumbensa dal «Blick da la dumengia». Set emnas avant la votaziun schessan 54% dals interogads gea a l'iniziativa, 30% vuschassan in na e mintga bavel svizzer n'ha anc nagin maini. Tenor la retschertga cuntanschess l'iniziativa er la maioritad dals chantuns ch'è necessaria tar in'iniziativa dal pievel.

Giubileum: 125 onns Lia da samaritans

La Lia svizra dals samaritans po festivar ses giubileum da 125 onns. Per cumenzar l'onn da giubileum èn sa radunads a Bienna passa 200 commembers e commembras. Sco novaziun impurtanta vegnan ils samaritans il 2013 cun in curs d'emprim agid en furma electronica. La part teoretica po vegnir absolvada a chasa via internet. Ils exercizis pratics pon ins emprender en in curs scursani. Cuntzunt glied giuvna apprezzescha la nova furma. En Svizra existan passa 1100 uniuns samaritanas cun var 30 000 commembers activs.

Lausanne ha problems cun rument illegal

Il schaner 2013 ha la citad da Lausanne introduci la taxa per ils satgs da rument. Dentant vegnan tuttina tranter 10% e 20% dal rument dismiss en satgs normals. Il collavuratur da la citad tschertgan uss en il rument indizis per pudair eruir tgi che dismetta illegalmain rument. Tut ils satgs ch'èn betg vegnids dismiss correctamain èn vegnids rimnads per quest intent, ha ditg *Fadi Kadri*, il schef dal servetsch da rument da

la citad, avant medias a Renens. Ils culpants ston quintar cun ina denunzia. La lescha per protecziun federala da l'ambient prescriba che la dismissa dal rument duaia vegnir finanziada tenor il principi dal chaschunader.

George Gruntz è mort

George Gruntz, l'enconuscent pianist svizzer da jazz, è mort. Gruntz, legenda da jazz da chasa a Basilea, aveva 80 onns ed era gia in temp malsau. La fin dals onns 50 ha Gruntz cuntanschi reputaziun internaziunala. Tranter auter ha el sunà ensemen cun Louis Armstrong. Ils ultims trais decennis ha Gruntz gi s'atgna Big Band. Tenor ses figl ha el registrà il november passà anc in nov album.

Sommaruga spetga sin las reacziun dals chantuns

Suenter il mazzament a Daillon en il chantun Vallais l'entschatta schaner pretendia la ministra da la giustia, *Simonetta Sommaruga*, ch'ils chantuns reageschian. Sco la cumissiun per la politica da segirezza dal cussegl naziunal SIK pretendia er Sommaruga ch'ils registers d'armas chantunals vegnian coordinads tant pli spert. Ils chantuns hajan quest'obligaziun envers il pievel, ha ditg Sommaruga. Il mardi passà aveva la SIK approvà ina proposta per meglierar la circulaziun d'infurmaziun tranter ils chantuns en connex cun registrar armas.

Duas giadas gea ed ina giada dar liber la vusch

La ps da la Svizra ha preschentà sias parolas per las votaziuns dals 3 da mars: Duas giadas gea ed ina giada lascha ella liber da vuschar. Tenor ina comunicaziun è la ps dal Grischun per la revisiun da la lescha davart la planisaziun dal terriori e sustegn er il nov artigel costituziunal davart la politica da famiglia. Per l'iniziativa cunter pajas exageradas, era numnada l'iniziativa da raffaders, ha la suprastanza decidi nagina parola per u cunter, mabain da laschar liber da votar.

Via bilaterala ha cuntanschi cunfin

L'ambassadur da l'Uniu Europeica, *Richard Jones*, ha punctuà che la via bilaterala da la Svizra cun l'Uniu Europeica haja cuntanschi ses cunfin. Quai

in di suenter ch'il cussegl dals ministers da l'UE avevan prendì posiziun davart las propostas da la Svizra areguard las dumondas instituziunalas. Ins beneventia las propostas, quellas sajan dentant anc nagina basa per tractativas furmalas, ha ditg Jones. Il fanadur 2012 aveva il cussegl federal preschentà sia proposta da vulair stgaffir in uffizi che surveglia l'applicaziun da las cunvegnas.

Limita da pajas per schefs da banca

Il parlament da Glaruna ha decidì en si'emprima sesida dal 2013 da limitar las pajas dals schefs tar la banca chantunala da Glaruna GLKB. La pli auta paja na dastga betg esser pli auta che 10 giadas la bassa paja. Il cussegl grond ha approvà questa proposta da la regenza unanimamain. La regenza vul metter en vigur quest nov reglament a partir dal 2014.

Vinavant è la dimensiun da las pajas fixas dals commembers da la direcziun da la GLKB vegnida adattada. Ella è tar 200 000 fin 320 000 francs ad onn. Fin uss era la limita tar 400 000 francs.

Bun onn per cassas da pensiun

Las investiziuns da las cassas da pensiun svizras han rendì meglier il 2012 suenter in flaivel onn precedent. Per l'onn passà ha l'Associaziun svizra da cassas da pensiun calculà ina rendita da 6,3%. Oravant tut las investiziuns en aczias sajan sa svilupadas positiv il 2012. Rendì damain hajan percurter las obligaziuns. Las raschuns èn tenor l'associaziun il squitsch cuntinuant sin ils tschaisins.

Gia ussa pudair dir na ad in segund tunnel al Gottard

Il pievel svizzer duai gia ussa pudair dir na ad in segund tunnel dal Gottard. Quai pretendan l'iniziativa da las Alps ed ulteriuras organizaziuns. Ellas han perquai lantschà ina petiziun per la quala i vegn gia rimnà suttascripziuns. Il cussegl federal ed il parlament duajan respectar la costituziun e sanar il tunnel cun mesira senza in segund tunnel. Il december passà aveva il cussegl federal preschentà ses plans per la sanaziun dal tunnel dal Gottard. La consultaziun dura anc en fin l'avrigl.

FOTO S. ROTHMUND

*Alles hat seine Stunde.
Für jedes Geschehen unter dem Himmel
gibt es eine bestimmte Zeit:
eine Zeit zum Weinen und eine Zeit zum Lachen,
eine Zeit für die Klage und eine Zeit für den Tanz.
Kohélet 3, 1/4*

En carezia ed engrazeivladad prendin nus cumiau da miu preziau mariu, da nies car bab, sir, padrin ed aug. El ei morts sco el ha viviu: en paisch cun sesez e cun ils concarstgauns.

Pauli Castelberg-Candinas

8 d'uost 1930 – 11 da schaner 2013

Adressa da malencurada: Mariuschla Castelberg-Candinas, consorta, Surrein/Reits
Famiglia Castelberg-Candinas Astrid Castelberg Künzle ed Urs Künzle, feglia ed um, Reits 301 Arnegg
7173 Surrein Marcus Castelberg e Marianne Mösch, fegl e partenaria, Lucerna
Vitus Castelberg, fegl, Cuera
parents e parentas, amitgs ed amitgas, enconuschents

Il riug da bara ha liug gliendisdis, ils 14 da schaner allas 14.00 en baselgia parochiala a Surrein.
Ils rusaris han liug ils 12, ils 13 ed ils 20 da schaner, mintgamai allas 19.00.